

Securitatea: noțiune și conținut

Iurie RICHICINSCHI,
doctor în drept, lector superior universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

In the article „Security - concept and content”, the author reiterates that security is not only an inseparable element of peace, which has always been one of the most profound aspirations of mankind, but also tries to present how the security concept has been understood in the context of international relations and security studies. This study comes also to expose the contemporary vision on the concept of security.

Securitatea a reprezentat dintotdeauna una dintre aspirațiile cele mai profunde ale umanității, o preocupare constantă și esențială a civilizației umane, iar problemele ce țin de securitate s-au numărat și se numără printre cele mai principale și, totodată, cele mai vechi probleme care există în lume.

În evoluția lor, colectivitățile umane au cunoscut modalități dintre cele mai diversificate de materializare a preocupărilor pentru asigurarea securității, plecând de la securitatea individului și ajungând la preservarea identității, suveranității, independenței și integrității teritoriale a statului. Istoria omenirii a demonstrat că statele, fiind structuri politice organizaționale ale comunității, au dezvoltat la general conceptul de securitate națională pentru apărarea și promovarea intereselor proprii. [1, p. 13] Anume acțiunile militare și economice ale statelor, în urmărirea propriei securități, s-au combinat adesea cu cele ale altora, producând nu numai deplasări economice, dar și războaie. [5, p. 13]

Statele au încercat mereu să-și asigure securitatea prin posedarea de arme, prin capacitățile militare pe care le dezvoltau pentru a face față amenințărilor la adresa securității lor. Și aici este necesar să recunoaștem că, în anumite cazuri, unele state au supraviețuit în mare parte anume dato-

rită faptului că puteau conta pe mijloacele de apărare corespunzătoare. [9, p. 6]

Originile termenului de securitate provin de la latinescul „securitas” ori „securitatis” și presupune starea în care te simți la adăpost de orice pericol. Securitatea denotă sentimentul de încredere și liniște pe care îl dă cuiva absența oricărei primejdii, vulnerabilități sau oricărui pericol. Altfel spus, pentru ca mediul de securitate să fie unul real și efectiv, acesta, în mod ideal, ar trebui să fie lipsit de riscuri și amenințări sau asigurat de existența capacităților statului de înlăturare a acestora sau, cel puțin, ținerea lor sub control.

Deci conceptul de securitate poate fi echivalat cu sintagma „absența pericolului” sau „absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite,” iar cel de insecuritate – cu sintagma „prezența pericolului.” Cu alte cuvinte, unei securități sporite îi corespunde un pericol scăzut, iar unei securități scăzute îi corespunde un pericol sporit. [6, p. 15]

Deși conceptul de securitate este unul cu vechime și foarte des utilizat într-o mulțitudine de contexte, specialiștii în materie îl apreciază drept unul în curs de definire, fapt demonstrat și de lipsa, în teoria relațiilor internaționale și în studiile de securitate, a unei definiții larg acceptate.

Una dintre cele mai vechi definiții

ale securității îi aparține lui Arnold Wolfers, care susținea că „securitatea, în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate.” [10, p. 485]

Profesorul Ian Bellany consideră că securitatea în sine este o absență relativă a războiului, combinată cu o convingere relativ solidă că niciun război care ar putea avea loc nu s-ar termina cu o înfrângere. [2, p. 102]

În definiția profesorului Viorel Buță securitatea „semnifică situația în care o persoană, un grup de persoane, un stat, niște alianțe, în urma unor măsuri specifice adoptate individual sau în înțelegere cu alți actori, capătă certitudinea că existența, integritatea și interesele lor fundamentale nu sunt primejduite.” [4, p. 399]

Ca stare a relațiilor internaționale, „securitatea internațională înseamnă lipsa amenințării la buna funcționare și reproducere, la integritatea teritorială, suveranitatea și independența sistemului politico-economic existent al țărilor.” [8, p. 77]

Savanții și politologii au oferit diverse sensuri și au dat diferite definiții securității, fără ca vreuna dintre ele să se fi impus categoric, fără a avea astăzi un termen general acceptat. Dacă această sarcină dificilă încă n-a fost realizată, atunci luând în considerare numeroasele dimensiuni ale securității, tipologiile acesteia și diversitatea pericolelor și amenințărilor la adresa ei, definirea conceptului de securitate pare a fi o sarcină cu atât mai dificilă pentru zilele noastre.

În rândul autorilor și specialiștilor în domeniu există un anumit consens privind securitatea și anume în ceea ce privește sentimentul de siguranță față de amenințări la adresa unor valori fundamentale atât pentru indivizi cât și pentru grupuri, potrivit căruia securitatea se circumscrie asigurării integrității teritoriale. Pe lângă acest consens, în literatura de specialitate

există și un dezacord major în privința faptului cui ar trebui să i se acorde o atenție prioritară: securității individuale, statului național sau sistemului internațional.

Mai mult ca atât, ambiguitatea termenului de securitate este accentuată și de existența unor probleme cu caracter controversat care, se cer a fi lămurite. Astfel, principala dintre acestea este cunoscută cu denumirea de „dilema securității.” Conform acesteia, se înțelege modalitatea de a concilia, pe de o parte, necesitatea sporirii securității unui stat, astfel ca acest lucru să nu genereze insecuritate pentru ceilalți, pe de altă parte. Se poate aprecia că întotdeauna securitatea unuia înseamnă insecuritate pentru un altul. În acest sens, în perioada Războiului Rece, dezvoltarea unei tehnologii militare avansate de către una dintre superputeri genera o stare de inferioritate militară celeilalte superputeri.

Conform definiției expertului/profesorului Robert Jervis, dilema securității se produce atunci când „multe dintre mijloacele prin care un stat încearcă să-și sporească securitatea conduc la diminuarea securității altor state.” Deci în decursul istoriei statelor, existența fiecăruia a fost pusă în pericol de către existența celorlalte.

Până în ziua de azi, statele se confruntă cu o stare de nesiguranță greu de evitat, anume datorită pregătirilor militare făcute de alte state. Astfel, încercările statelor de consolidare a măsurilor de securitate, indiferent de caracterul defensiv al intențiilor, țin să conducă la creșterea insecurității pentru ceilalți actori.

Chiar și atunci când statele sunt crezute că au doar intenții pașnice, rămâne totuși temerea că aceste intenții se pot schimba. Deci statele rămân cel mai adesea neîncrezătoare în relațiile dintre ele. Această incertitudine este de nerezolvat, iar la temelia dilemei de securitate se află, cu siguranță, neîncrederea și teama.

O înțelegere se impune și în cazul raportului dintre conceptul de securitate na-

țională și conceptul de securitate internațională, pentru că ultimul nu înseamnă însumarea tuturor securităților naționale din regiune sau de pe glob, ci este un concept ce se referă la asigurarea securității sistemului în ansamblul său, bazat pe o cooperare colectivă. Altfel spus, proces bazat pe eforturi comune de prevenire și contracarare a oricăror tentative de violare a păcii și securității internaționale, care pot pune în pericol întreaga planetă.

În unele definiții și concepte existente, pe lângă termenul de „securitate,” este scos în evidență termenul de „pace” care, la fel necesită a fi distins. Conform aprecierilor, pacea desemnează lipsa unui conflict armat, în timp ce starea de securitate se referă doar la lipsa amenințărilor. [7, p. 180] Astfel, pacea și securitatea internațională devin rezultatul sumei păcii și securității fiecăruia dintre statele-membre ale comunității internaționale, care pot fi obținute numai prin cooperare.

Astăzi umanitatea este determinată să conștientizeze noile realități și să revizuiască unele concepții învechite ale securității. Imperativul timpului denotă faptul că securitatea internațională presupune organizarea relațiilor internaționale în așa manieră încât fiecare stat în parte să beneficieze de o protecție sigură în fața unei game largi de vulnerabilități de natură nu numai militară, dar și de natură politică, economică, socială, de mediu și nu, în ultimul rând, de natură tehnologică.

În ultimul timp, ideea despre interpretarea militarizată a securității a fost criticată de mai mulți autori, pentru caracterul prea restrâns și îngust al analizei conceptului de securitate. Cu toate acestea, dimensiunea militară a securității nu și-a pierdut din actualitate. Mai mult ca atât, acumularea armamentului modern, potențialul distrugător al acestuia face imposibilă câștigarea războiului de către vreun stat și constituie mai mult o amenințare, decât o protecție pentru viitorul omenirii. [11, p. 219, 220] Noile mijloace de purtare a războiului în epoca rachetelor nucleare poate transforma conflictul militar din mijloc de rezolvare a contradicțiilor într-o catastrofă pentru întreaga omenire.

Securitatea este concepută ca proces politic multilateral, conținutul căruia cuprinde cooperarea statelor în scopul prevenirii pericolului războiului și menținerii păcii în întreaga lume. Interesele securității internaționale cer excluderea eventualității de dezlănțuire și apariție a unor noi focare de tensiune, a conflictelor armate ori oricăror războaie, [3, p. 187] iar pentru soluționarea litigiilor internaționale se cere folosirea în exclusivitate a mijloacelor politice admise de dreptul internațional.

Deci este evident faptul că nucleul securității îl constituie lupta țărilor și forțelor progresiste pentru pace pe întregul glob pământesc, iar coexistența pașnică, ca principiu al relațiilor politice internaționale, nu are alternativă.

BIBLIOGRAFIE

1. Balaban C. Securitatea și dreptul internațional – provocări la început de secol XXI. București: Ed. C. H. Beck S.R.L., 2006.
2. Bellany I. Către o teorie a securității internaționale. // Revista „Political Studies,” Nottingham, 1981.
3. Бирюков П. Международное право. Москва, Изд. Юристъ, 2006.
4. Buță V., Ion E., Dinu M. Religie și securitate în Europa secolului XXI - Glosar de termeni. București: Ed. Universității de Apărare „Carol I,” 2007.
5. Buzan B. Popoarele, statele și teama. Chișinău: Ed. Cartier, 2000.
6. Ilie G., Urdăreanu T. Securitatea deplină. București: Ed. U.T.I., 2001.

7. Miroiu A., Ungureanu R. Manual de relații internaționale. București: Ed. Polirom, 2006.
8. Разаков Ф. Век террора. Москва, Изд. Эксмо, 2003.
9. Richicinski I. Terorismul – pericolul destabilizării securității internaționale. Chișinău: Ed. C.E.P. U.S.M., 2005.
10. Wolfers A. National Security as an Ambiguous Symbol. // Political Science Quarterly, Baltimor: Johns Hopkins University Press, vol. 67, nr. 4, 1952.
11. Imperativele dezarmării. Sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării. București: Ed. Politică, 1980.

Prezentat: 16 decembrie 2014.

E-mail: iu.richicinski@spps.md